

«Doktor Ellen» er et begrep i fiskerikommunen Øksnes i Vesterålen. Hun har vært bygdas trofaste lege i 24 år, og tenker å forbli det. Innbyggerne betrakter henne som sin gode hjelper, og vet at hos doktor Ellen møter man aldri en stengt dør, verken hjemme eller på kontoret.

Intervjuet: Ellen Pedersen

Landsbylegen

– For meg er legeyrket ganske mye mer enn halve livet. Det er mer enn et arbeid, det er en livsform. Jobben og livet er ikke to atskilte sfærer. Jeg har jobben i hodet hele tiden, og det stadig mer etter som årene har gått. Nå venter jeg for eksempel på en telefon fra en hjertepasient som skal hjem fra sykehuset, sier Ellen Pedersen og nikker mot mobiltelefonen som ligger ved siden av henne på bordet.

Egentlig hadde hun tenkt å bli kirurg, men etter distrikturnus i Øksnes ombestemte hun seg.

– Jeg fant ut at distriktslege var det beste valget, særlig på grunn av den uregulerte arbeidstiden. I en slik stilling får man også oversikt over hele mennesket og ser folk i alle faser av livet, fra den gravide og hennes nyfødte barn til den døende pasienten. Det er denne helheten som gjør allmennmedisin så interessant og givende.

Jobb, familie og grensesetting

Ellen Pedersen stråler av entusiasme og man kan lure på hva «åtte-til-fire»-leger går glipp av.

– Jeg har ikke lyst til å være en grenseløs doktor, sier hun klart. – Jeg vil være tilgjengelig for alvorlig syke mennesker 24 timer i døgnet, men det er jo et begrenset antall personer. Leger skal kunne gi et tilbud om helsetjenester, men samtidig ha et vanlig liv.

Hun vil ikke være med på at man mister noe ved å ha mer ordnede arbeidstider.

– Jeg ønsker ikke at mine etterkommere skal gjøre som meg. Jeg har jobbet veldig mye, og nå som 50-åring orker jeg ikke å stå på om natten. Jeg tror det skyldes at jeg har arbeidet så mye tidligere.

Likevel, det er ikke tvil om at hun er glad i jobben sin, og i pasientene. Mens vi snakker tikker det inn meldinger med søtters og figurer fra pasientene hennes. Hun smiler og rekker meg mobilen. – Er ikke denne søt? Sånne får jeg hele tiden.

Smigret over at hun lar meg lese hennes private SMS, blar jeg raskt gjennom meldingen av typen «verden blir bedre med sånne som deg» illustrert med en bamse som rekker hendene ut til en klem nederst. Hvor mange leger vil gi bort sitt private mobilnummer til pasientene?

– Jeg har et godt liv og er veldig heldig. Jeg brenner for jobben min, og blir ikke pålagt av noen å gjøre noe jeg ikke vil. Likevel, det å være distriktslege skal ikke bety at man må være uten familie, eller at familien må leve med jobben. Min familie har gått med på å leve med min jobb, fordi de ikke hadde noe valg. Jeg vet ikke om det er riktig. Den eldste sønnen min har vært med på legevakt fra han var tre uker gammel. – Men, sier hun, og nå lyser ansiktet hennes opp. – Da han kom og fortalte meg at han ville begynne å studere medisin, kjente jeg at jeg ble varm om hjertet.

– Angrer du? lurer jeg.

– Nei, jeg er jo sta, da, ler Ellen. – Jeg hadde gjort det igjen, men jeg ville vært mer bevisst på fritid, og på å skille tydeligere mellom privatliv og jobb. Det var en periode da pasienter tok kontakt med meg på telefon til enhver tid. Da hadde jeg ikke greid å sette tydelige nok grenser.

Omsorgsmennesket Ellen

Så ringer mobilen. Det er fra sykehuset, angående hjertepasienten hun nevnte tidligere. Hun setter handsfree-pluggen i øret, snakker og avklarer, før hun straks er tilbake til meg igjen.

Da hun var liten, omtrent ti år gammel, fikk hun høre at den gamle damen som bodde i gaten hennes, ikke torde å gå til kirken fordi hun var så dårlig til beins. På eget initiativ møtte hun opp hos damen hver søndag formiddag for å følge henne til kirken. Nå snakker folk i Øksnes om hvordan doktor Ellen engasjerer seg på vegne av de svake i samfunnet. Hun blir omtalt som usedvanlig omsorgsfull og er kjent for å hjelpe – uansett.

– Jeg har vokst opp på en grønn gren, forteller Pedersen. – Jeg har god helse, har hatt en trygg oppvekst og har aldri manglet noe. Begge foreldrene mine var idealister. Jeg fikk en kristen oppdragelse, men ikke en spesielt streng. Jeg husker at mor sa at vi var heldige som vokste opp under så gode vilkår, og det forpliktet. Den som har fått mye, skal også yte mye. Når det gjelder jobben synes hun likevel faget er det viktige.

– Jeg ønsker ikke å være noen sosialarbeider eller omsorgsarbeider. Jeg er stolt av å være fagutøver og er veldig glad i arbeidet mitt. Noe overmenneske er jeg ikke, understreker hun.

Turnusveiledning

I tillegg til å være distriktslege har Pedersen vært veileder for turnuskandidater i ca. 20 år. Hennes nye kollega på legekantoret i Øksnes har vært en av dem. Hun legger ikke skjul på at Pedersen var en av årsakene til at hun valgte å fortsette der etter turnus.

– Vi kunne alltid nå henne på mobiltelefon, og hun stilte opp hvis det trengtes. Hun tok vare på oss og var bevisst på at turnustiden er en læretid. Ellen er en flott person både som lege og menneske, forteller hun.

Da Pedersen selv kom som turnuslege til den samme bygda over 20 år tidligere, opplevde hun fattigdommen ved å være alene. – Den gamle kommunelegen møtte meg i døren til legekantoret. Han var på vei ut av bygda etter å ha jobbet der i ca. 18 år. Det eneste han sa til meg var: «Dette går nok bra. Lykke til.» Siden så jeg ikke mer til ham. Litt senere kom helse- og sosialsjefen og ønsket meg velkommen. Han viste meg til det nye legesenteret. Det stod nesten tomt med bare vegger, kun en skrivepult og en stol. Jeg fikk beskjed om å finne utstyr selv, og så gikk han.

– Det hørtes tøft ut. Hadde du ingen til å veilede deg?

– Nei, bare en annen turnuslege som var i bygda de første par månedene. Så måtte

Ellen Pedersen

Født 5. september 1952

- Cand.med. Universitetet i Oslo 1979
- Distriktslege/Kommunelege I, Øksnes kommune 1980 –
- Veileder for turnusleger 1984-
- Styreleder i Hålogalandssykehuset 2001–03
- Styremedlem i Nordlandssykehuset 2004 –

Foto Heidi Lindland

jeg stå på egne bein. Etter seks uker med alenevakt tok jeg kontakt med fylkeslegen og hevdet at dette var uforsvarlig. Han gav meg et tilbud om å ringe kommunelegen i nabobygda, og få hjelp over telefon. Da jeg selv begynte å veilede turnusleger noen år senere, visste jeg at min rolle skulle være annerledes. Jeg ønsket å være tilgjengelig.

Engasjement og meningers mot

Slik Pedersen har stilt opp for sine pasienter og lokalsamfunnet, er det ikke forbausende at hun mottok hedersprisen «Nordlandsdokter'n» for to år siden. Den deles ut av Nordland legeforening til en eller flere leger som utmerker seg spesielt. Hun fikk prisen for sitt overveldende engasjement, og hun ble omtalt som «et lysende eksempel på det beste i legegjerningen».

Det å engasjere seg betyr ikke bare å bruke tid. Det betyr også å løpe en stor risiko for å få folk imot seg, folk som ikke mener det samme, folk som blir redd en. Det gjelder spesielt dersom man tør å engasjere seg i problemfylte og kontroversielle spørsmål. Ellen Pedersen våger det. Mennesker i lokalsamfunnet nevner hennes sterke integritet og hennes mot til å stå for det hun mener, selv om det er upopulært.

– Jeg er for eksempel en av de få som er bannlyst i Den norske kirke, og er altså nektet å gå til nattverd og å være fadder. Bakgrunnen var at jeg gikk ut og sa at jeg støttet abortloven fra 1978. Jeg uttalte at jeg stod for loven, jeg har utført abortingrep, og har bekjentgjort at jeg ikke tror det teller overfor Gud til slutt.

– Er du en kontroversiell person?

– Ja, svarer hun kontant. – Mye av det jeg hevder er verken faglig, politisk eller allmenn dusinvare. Jeg står ikke for det store korps' meninger.

Den gangen hun har vært i hardest vær, var likevel da hun som styreleder i Hålogalandssykehuset gikk inn for å sentralisere akuttkirurgisk beredskap og fødsels-

omsorgen. Det resulterte i avviskriverier, demonstrasjoner og høylytte protester både fra kolleger og fra mediene.

– Denne sentraliseringen ville gjøre tjenestene mindre tilgjengelig for distriktsbefolkningen. Hvordan kan du forsvare dette?

– Det jeg ønsker er først og fremst å sikre at spesialisttjenestene som finnes i distriktene, holder en faglig god nok standard, forklarer hun. – I dag er tilbudet godt. De gamle sykehuslegene har, i likhet med de gamle distriktslegene, vært leger 24 timer i døgnet og er svært dyktige. Når disse går av med pensjon, tror jeg vi kan få et problem med å holde nivået oppe ved de små sykehusene. Vi må være i forkant og lage det tilbudet pasientene trenger, slik at det kan fungere også etter at de gamle legene har sluttet sitt virke her, legger hun til.

Det hun anser viktig er at tilbudet i distriktene må være lett tilgjengelig, men ikke på det høyeste nivået. Hun tenker på opprettelsen av distriktsmedisinske sentre, der de store, vanskelige sakene henvises til større sykehus lenger unna. Da Pedersen lanserte ideen om å legge ned fødeavdelingene ved sykehusene i Narvik og Stokmarknes, ble hun ikke særlig populær blant den kvinnelige befolkningen i de områdene.

– Jeg ønsket i stedet å opprette jordmorstyrte fødestuer etter den såkalte Lofotenmodellen. Den har vist seg å fungere veldig bra, sier hun. Ideen med fødestuer er å la alle friske kvinner få føde ved sitt lokale sykehus, og å henvise gravide med kjente risikofaktorer til et større sykehus med mer kompetanse. Fødestuene er tilknyttet en gynekolog som kan utføre akutt keisersnitt, hvis det oppstår komplikasjoner under en fødsel.

– Man kan ikke ha seks gynekologer på hvert lille nes her i verden, sier Pedersen greit.

Drivkraften

Politikk er tydeligvis noe hun kan, og noe hun liker. Hun har vært kommunestyremedlem for SV i 20 år, sittet i fylkes-

tinget i åtte år, vært leder av Hålogalandssykehuset Helseforetak (HF). Nå sitter hun som styremedlem i Nordlandssykehuset HF. – Hva er drivkraften?

– Jeg har alltid vært energisk og likt utfordringer. Dessuten mener jeg at vi som leger har en samfunnsplikt i lokalsamfunnet.

Jeg studerer Pedersen der hun sitter overfor meg. Ser friskusfjeset, de røde kinnene og hennes engasjerte øyne. Jeg kan ikke la være å spørre:

– Hvor lenge skal du fortsette på den måten du gjør nå?

– Det er mange som spør meg om akkurat det. Det viktigste er å gjøre ting som gir påfyll utenom jobben. For meg er det for eksempel fjellturer, politikk og studier i samfunnsmedisin. Man bør lage seg slike lommer i livet. Da er det godt å leve lenge som doktor.

Heidi Lindland

heidili@student.hf.uio.no
Universitetet i Oslo